

ISSN: 1306-3111

e-Journal of New World Sciences Academy
2010, Volume: 5, Number: 3, Article Number: 4C0046

HUMANITIES

Received: April 2009

Accepted: July 2010

Series : 4C

ISSN : 1308-7320

© 2010 www.newwsa.com

Abdullah Durakoğlu

Şahin Gökçearsan

Gazi University

adurakoglu@mynet.com

Ankara-Turkey

**LİSE ÖĞRENCİLERİNİN EMPATİK EĞİLİM DÜZEYİNİN
ÇEŞİTLİ DEĞİŞKENLERLE İLİŞKİSİ**

ÖZET

Araştırmanın temel amacı Ankara Sincan Yenikent Lisesi öğrencilerinin empatik eğilim düzeylerinin çeşitli değişkenlerle ilişkisinin belirlenmesidir. Bu nedenle çalışmada Ankara Sincan Yenikent Lisesi öğrencilerinin empatik eğilim düzeylerinin okul başarısı, cinsiyet, yaş ile ilgili ilişkisi saptanmıştır. Ayrıca araştırmadan önce hipotez olarak ortaya konmayan ancak araştırma sırasında merak uyandıran bazı olası ilişkiler de test edilmiştir. Tarama modelinin kullanıldığı çalışmada 112 öğrenci araştırmanın çalışma grubunu oluşturmuştur. Çalışmada ANOVA, t-testi, Pearson Momentler Çarpımı gibi istatistikler kullanılmıştır. Araştırmada kız öğrencilerin ve akademik başarısı yüksek olan öğrencilerin empatik eğilim düzeyi daha yüksek çıkmıştır.

Anahtar Kelimeler: Empati, Başarı, Cinsiyet, Sınıf, Alan

**THE RELATIONSHIP OF HIGH SCHOOL STUDENTS EMPATIC TENDENCY LEVEL AND
DIVERS VARIABLE**

ABSTRACT

The main purpose of the study is to determine the dependence of empatic tendency level of the students of Ankara Sincan Yenikent High School on several variables. Therefore, in the study the dependence of empatic tendency level of the students of Ankara Sincan Yenikent High School on school success, gender, age was determined. Moreover, some possible relationships that are not introduced as hypothesis before the study but raise attention during the study were also tested. Survey model conducted at this study. The study implemented on 112 students and ANOVA, t-test, Pearson Momentum Correlation statistics were used. According to the findings of the study, girls and academically succeed students have got higher empatic tendency result.

Keywords: Empathy, Success, Gender, Grade, Department

1. GİRİŞ (INTRODUCTION)

Empati; acıma, sempati, özdeşim kurma gibi diğer kişiler arası süreçlerle sıkça karıştırılan bir kavramdır. Bu nedenle sözü edilen kavramlar, hem literatürde hem de günlük konuşmalarda genellikle birbirinin yerine kullanılmaktadır (Sezer ve Damar, 2005). Empati; kişinin başka birinin istek ve duygularını anlayabilmesi durumudur. Başka bir deyişle empati, kişinin kendisini başka bir bilincin yerine koyarak söz konusu bilincin duygularını, isteklerini ve düşüncelerini anlayabilmesi yeteneğidir (Cevizci, 1997:239). Rogers'a göre empati bir kişinin belirli bir durumla ilişkili olarak karşısındaki bireyin duygu ve düşüncelerini doğru olarak anlaması, onun hissettiklerini hissetmesi ve bu durumu ona iletmesi sürecidir (Rogers, 1983). Empatik eğilim ise empatinin duygusal boyutunu oluşturmada ve bireyin empati yapma potansiyelini göstermektedir. Buna göre, eğitim yoluyla geliştirilebilen empatik eğilim yeteneği bireyin kendisini karşısındakinin yerine koyabilme becerisini ifade etmektedir (Mete ve Gerçek, 2005).

Bir ilişkinin empatik olup olmadığı en çok "dinleme" durumunda ortaya çıkar. Dinleme empatikse, öncelikle kişiyi anlamayı amaçlar. Kişinin söylediği sözler, hangi deneyimleri dile getiriyor, kişi nasıl hissediyor, dünyayı ve kendini nasıl görüyor? Empatik dinlemede bu sorulara cevap aranır (Cüceloğlu, 2000). Dolayısıyla empati, çeşitli aşamalardan oluşan bir süreç sonunda kurulur. Bu sürecin aşamalarından söz eden Barrett-Lennard (1993)'a göre, birinci aşamada birey; duygularını fark etmekte ve anlamakta, ikinci aşamada iletişim kurmakta, üçüncü aşamada dinlendiğini ve anlaşıldığını hissetmekte, dördüncü aşamada ise kendini ifade etmektedir.

Amerikalı sosyal araştırmacı Lerner, "empati" kavramını sosyal değişme ve modernleşmeyi açıklamak için kullanır. Araştırmacıya göre, bu kavram psikolojik hareketlilik olarak da nitelendirilebilir. Lerner, yeterli düzeyde empatik yeteneğe sahip kişilerin diğer kişilerden daha fazla değişmeye yatkın olduklarını iddia etmektedir. Empatik yeteneğe sahip kişiler yeni durumlara kolayca uyabilen, değişebilen, kendilerini başka yerlerde, başka rollerde kolaylıkla görebilen ve birçok konuda fikir sahibi olan kimselerdir. Bu nedenle modern toplumlarda diğer toplumlara oranla daha çok sayıda birey daha yüksek empati yeteneğine sahiptir (Kağıtçıbaşı, 1998).

Amerikalı Goleman (1998) da empati yeteneğinden, satıcılık ve yöneticilikten gönül ilişkileri ve ebeveynliğe, insanların acılarını paylaşmaktan siyasal etkinliğe kadar uzanan pek çok farklı alanda yararlanılabileceğini söylemektedir. Goleman'a göre, empati eksikliği oldukça önemli bir göstergedir. Bu eksiklik en çok suç işleyenlerde görülür. Çünkü empatinin kökeni öz bilindir. Öz bilinci zayıf olan kişiler davranışlarını kontrol edebilme yeteneğinden yoksun oldukları için suç işlemeye meyillidirler.

Araştırmalar, bireylerin sahip oldukları empati yeteneğinin ergenlik dönemine kadar hızlı bir gelişim gösterdiğini ortaya koymaktadır. Özellikle Amerika'da psikolog Gross ve Ballif tarafından duygusal ifadeler üzerine yapılan araştırmalarda, çocukların değişik durumların ortaya çıkaracağı duyguları anlamasında yaş durumu ile ilgili gelişmeler yaşadığını gösterir. Beş yaşındaki çocukların mutluluk, kızgınlık, üzüntü, şaşkınlık gibi temel olarak nitelendiren duyguları ayırt edebildikleri; yedi yaşındaki çocukların ise gurur, utanç, suçluluk gibi duyguları durumdan saptayabilecekleri anlaşılmıştır. Aynı anda iki duygunun varlığı ile ilgili araştırma yapan Amerikalı araştırmacılar Harter ve Buddin ise bunun beş aşamada geliştiğini gösterir. Birinci aşamada (beş yaş dolayları) aynı anda iki duygunun varlığını reddeden çocuklar, ikinci aşamada (yedi yaş

dolayları) aynı hedefe karşı aynı duygusal değerde duyguya örnek verebilmişlerdir. (Örneğin; kardeşin sana vurursa hem kızar hem üzülürsün) Çocuklar aynı anda karşı duygular olabileceğini on yaş dolaylarında kabul ederler. On bir yaş dolaylarında ise çocuklar aynı hedefe aynı anda karşıt duygular yöneltebileceğine ilişkin örnekler verebilmişlerdir. Örneğin; armağan aldığım için sevindim, ancak istediğim armağan olmadığı için üzüldüm. (Hortaçsu, 2003) Bu araştırmalar da gösteriyor ki küçük yaşlardaki çocuklar henüz empati yeteneğinden yoksundurlar.

İsveçli Psikolog Jean Piaget, yedi yaşından küçük çocukları egosentrik (ben-merkezci) olarak nitelendirmiştir. Piaget'e göre, bu dönemde çocuklar başkalarının bakış açılarını kavrayamazlar. Çünkü bu dönemdeki çocuklar, başkalarının da kendileri gibi düşündüğünü varsayarlar. (Erden ve Akman, 2000) Piaget'e göre, okul çağındaki çocuk bir olayı diğer insanların gözüyle görebilmeyi zamanla daha iyi başarmaya başlar. Başka bir deyişle ego- merkezli olmaktan kurtulup, diğer insanların gözleriyle dünyayı görebilmek çocuğun sosyal ilişkilerinde yeni bir aşamaya yol açar (Cüceloğlu, 1993).

Empati yeteneğinin gelişmeye başladığı ergenlik döneminde ise bireylerin genellikle ana babayla çatıştıkları ve onlardan uzaklaştıkları varsayılır. Ancak yapılan araştırmalar, bu dönemdeki bireylerin sanılanın aksine aileleriyle yakın ilişkiler içinde bulduklarını, aile ve yaşlılarıyla ilişkilerinde olumlu bir etkileşim olduğunu ortaya koyar. Ancak ergenler, bazı konularda ana babadan bağımsız hareket etmekte ve bazı sorumluluklar yüklenmektedir. Ayrıca ergenlik döneminde arkadaşlığın önemi artmakta, ergenler ana babayla paylaşamayacak birtakım deneyimleri arkadaşlarıyla yaşamaktadırlar. Bu dönemdeki gençler, duygu ve düşüncelerini arkadaşlarıyla paylaşarak kendini tanıma, deneme ve değerlendirme fırsatını bulmaktadırlar. Bilindiği gibi bireyler, doğrunun ne olduğunun bilinmediği durumlarda kendileriyle ilgili en aydınlatıcı bilgiyi, kendilerine benzer kişilerle karşılaştırarak edinebilirler. Dolayısıyla ergenlik döneminde arkadaşlık büyük önem kazanmaktadır (Hortaçsu, 2003).

Arkadaşlık ilişkilerinin gelişmesi kişinin toplumsallaşmasına, kendi benliğini tanımlamasına ve empati yeteneğini geliştirmesine katkıda bulunur. Çünkü kurulan arkadaşlık ilişkileri sayesinde gençler karşısındakilerle iletişim kurar ve onların duygularını, düşüncelerini anlamaya çalışarak problemlerine çözüm üretmeyi denerler. Arkadaşlarının duygu ve düşüncelerini anlamaya çalışan gençler, bu gibi durumlarda en çok kendi empati yeteneğinden yararlanmaya çalışırlar. Zira Bash (1983) empatinin, başkalarının bize yeterince benzediğini düşünerek, kendi duygularımızla benzerlik kurmak yoluyla başkalarının duygu, özellik ve davranışlarını anlayabileceğimiz varsayımına dayandığını ifade etmiştir. Kişinin empati yeteneği düşükse o kişi insanlarla iletişim kurmada ve duygularını başka insanlara ifade etmede yetersiz kalır. Bu durumda kişi olaylara diğer insanların gözüyle bakamaz. Bu tür insanlar, çevresindeki insanlara problemlerini çözüme konusunda da yardım edemezler. Dolayısıyla bu tip insanların özellikle iletişim kurmayı gerektiren mesleklerde başarılı olacakları düşünülemez.

Roberts ve Strayer (1996)'in yaptıkları araştırmada, empatik becerisi yüksek ve düşük olan çocuklar karşılaştırılmıştır. Empatik becerisi yüksek olan çocukların empatik becerisi düşük olan çocuklara göre işbirliği ve yardım etme davranışlarında bulunmaya daha eğilimli olduklarını, arkadaşları tarafından daha çok kabul edildiklerini belirlemiştir. Bu bulgu empatinin, arkadaş ilişkilerinin düzenlenmesinde de etkili bir role sahip olduğunu göstermektedir.

Deniz (2007)'in yaptığı araştırmadan elde edilen sonuç da bu bulguyu desteklemektedir. O da, yaptığı araştırmadan sonuçlarından hareket ederek empati yeteneği gelişmiş kişileri başkaları tarafından sevilen ve kabul edilen insanlar olarak nitelendirir. Dolayısıyla etkili iletişim kurmak için yüksek empati yeteneğine sahip olmak önemli bir avantajdır.

Findlay ve arkadaşları(2006)'nın yaptıkları araştırmalar da, empati yeteneğine sahip bireylerin kendi davranışlarının nedenlerini anlamakta da başarılı olduklarını ortaya koymuştur. Başka bir deyişle empati yeteneğine sahip olan bireyler, diğerlerine göre daha fazla bilinçli davranış özellikleri göstermektedirler.

2. ÇALIŞMANIN ÖNEMİ (RESEARCH SIGNIFICANCE)

Ergenlik döneminde kişi değişik kimliklere bürünür. Bu dönemde arkadaşlık önem kazanır. Genç, duygu ve düşüncelerini arkadaşlarıyla paylaşarak tanıma ve değerlendirme fırsatı bulur. Dolayısıyla ergenler, gelecekte hayatına yön veren birçok seçimi arkadaşlarının etkisiyle yaparlar.

Lise öğrencilerinin kendi özelliklerini tanıması için okullarımızda rehberlik servisi bulunmaktadır. Ancak rehberlik servislerinin öğrencileri tanıma ve yönlendirme konusunda yeteri kadar çalışmalarda bulunamadıkları bilinmektedir. Okullarımızda rehber öğretmenler tarafından en çok kullanılan teknikler arasında otobiyografi, problem tarama testi ve sosyometri yer almaktadır. Empatik Eğilim Ölçeği ise birçok okulda uygulanmamaktadır. Oysa bu test öğrencileri alan, meslek, bölüm tercihini gerçekçi bir şekilde yapmasına katkı sağlamaya elverişlidir. Bu test, okul başarısı ve diğer bireyi tanıma teknikleri ile birlikte uygulandığı takdirde öğrencilerin kendi ilgi ve yetenekleri doğrultusunda yönlendirmelerine hizmet eder.

3. PROBLEM (PROBLEM)

Araştırmanın amacı, lise öğrencilerinin empatik eğilim düzeylerini bazı değişkenlere göre incelemektir. Bu genel amaç çerçevesinde alt amaçlar aşağıda belirtilmiştir:

- Empatik eğilim düzeyi ile cinsiyet arasında anlamlı bir ilişki var mıdır?
- Empatik eğilim düzeyi ile öğrencilerin öğrenim gördükleri alanlar arasında anlamlı bir ilişki var mıdır?
- Empatik eğilim düzeyi ile akademik başarı arasında anlamlı bir ilişki var mıdır?

4. YÖNTEM (METHOD)

4.1. Araştırmanın Modeli (Research Model)

Ankara İli Sincan İlçesi Yenikent Lisesi öğrencilerinin empatik eğilim düzeylerini belirlemek amacıyla yapılan bu araştırmada tarama modeli kullanılmıştır. Araştırmada veri aracı olarak Üstün Dökmen tarafından geliştirilen "Empatik Eğilim Ölçeği" öğrencilere uygulanmıştır. Bu ölçek 1997 yılında da Aynur Bozkurt tarafından Hacettepe Üniversitesi öğrencilerine uygulanmış ve cinsiyetleri, fakülteleri, uyum düzeyleri farklı öğrencilerin empatik eğilim düzeyleri belirlenmiştir. Bu araştırmada elde edilen bulgulara göre, kız öğrencilerinin empatik eğilim düzeyleri erkek öğrencilerden yüksek çıkmıştır. Edebiyat Fakültesi öğrencilerinin empatik eğilim düzeyleri ile Fen Fakültesi öğrencilerinin empatik eğilim düzeyleri arasında ise anlamlı bir fark bulunmamıştır. Ayrıca uyum düzeyi yüksek grubun empatik eğilim düzeyleri diğer gruba göre daha yüksek çıkmıştır.

Yenikent Lisesi öğrencilerine de uygulanan bu ölçek Likert tipi 5'li dereceleme testidir. Öğrenciler maddeleri okuyup, maddelerin kendileri için ne kadar geçerli olduğuna dair bir dereceleme yapmışlardır. Daha sonra bu ölçekler toplanarak yapılan istatistiksel işlemlerle puanlama yapılmış ve öğrencilerin puanlarına göre empatik eğilim düzeyleri belirlenmiştir. Ayrıca öğrencilere ait bu puanlar bilgisayar ortamına aktarılmış ve yapılan işlemler ile bu veriler araştırmmanın amaçları doğrultusunda çözümlenmiştir.

4.2. Çalışma Grubu (Study Group)

Araştırmanın çalışma grubu Sincan Yenikent Lisesi'nde 2008-2009 eğitim ve öğretim yılında öğrenim gören öğrenciden oluşmaktadır. 160 öğrencinin bulunduğu okulda sürekli devamsız olan öğrenciler dışında öğrencilerin tümüne ulaşma imkânı bulunması ayrıca bir örneklem seçme ihtiyacını gidermiştir. Çalışma sürecinde toplam 122 öğrenciye ulaşılmıştır.

4.3. Verilerin Toplanması ve Süreç (Collect Data and Procedure)

Dökmen (1988) tarafından geliştirilen Empatik Eğilim Ölçeğinin amacı; kişilerin günlük yaşamında empati kurma eğilimlerini ölçmektir. Empatik Eğilim Ölçeği, Dökmen (1988) tarafından 70 kişilik bir öğrenci grubuna üç hafta arayla iki defa uygulanmış, bu iki uygulamadan elde edilen testin tekrarı güvenilirlik katsayısı .82 olarak bulunmuştur. Bu araştırma kapsamında araştırmacı tarafından ölçeğin güvenilirliği test tekrar test yöntemi ile incelenmiş, ölçek 100 kişilik bir öğrenci grubuna 15 gün ara ile uygulanmıştır. İki uygulamadan elde edilen puanlar arasındaki korelasyon .77 bulunmuştur. Ölçek 2008-2009 eğitim-öğretim yılının birinci yarısında Sincan Yenikent Lisesi'nin 9. sınıf öğrencileri ile 10 ve 11. sınıflarının Fen Bilimleri, Sosyal Bilimler ve Türkçe-Matematik bölümlerinde öğrenim gören öğrencilere uygulanmıştır.

Ölçek her bir sınıfta uygulanmış ve öncelikle "empati" kavramı üzerine açıklamalar yapılmıştır. Daha sonra formun nasıl ve neye göre doldurulması gerektiği konusunda öğrencilere bilgi verilmiştir. Ölçeğin okunarak işaretlenmesi için öğrencilere yaklaşık 30 dakika süre verilmiştir. Öğrencilere formda, insanların günlük yaşamda ortaya koyabilecekleri bir takım davranışların sıralandığı söylenmiştir. Ayrıca onlara; her bir maddeyi okuduktan sonra, eğer o maddede ifade edilen durum size, "Tamenen Uygun" ise 5'i, "Olduka Uygun" ise 4'ü, "Oldukça Aykırı" ise 2'yi, "Tamamen Aykırı" ise 1'i, eğer karar vermekte zorlanıyorsanız 3'ü işaretlemeleri gerektiği söylenmiştir.

4.4. Verilerin Çözülmesi (Data Analysis)

Bu ölçek grupla da uygulanabilen Likert tipi kişilik testidir. Bireyin her bir madde için işaretlediği sayı, bireyin o maddeye ilişkin puanını belirlemektedir. Pozitif maddelerde işaretlenen rakam doğrudan, negatif maddelerde ise tersine çevrilerek puanlama yapılır. Bu testte bireyin "evet" deme eğilimini denetlemek için negatif cümlelere de yer verilmiştir.

Araştırmada ele alınan problemlerin analizi ise SPSS 15.00 paket programı kullanılarak yapılmıştır.

4.5. Araştırmanın Varsayımları (Research Assumptions)

Araştırma için belirlenen varsayımlar şöyledir;

- Kız öğrencilerin empatik eğilim düzeyi erkek öğrencilerinkinden daha yüksektir.

- Sosyal Bilimleri bölümü öğrencilerinin empatik eğilim düzeyi diğer bölümlerde öğrenim gören öğrencilerin içinde en yüksektir.
- Fen Bilimleri bölümü öğrencilerinin empatik eğilim düzeyi diğer bölümlerde öğrenim gören öğrencilerin içinde en düşüktür.
- Akademik durumu yüksek olan öğrencilerin empatik eğilim düzeyi diğer öğrencilerden daha yüksektir.

4.6. Araştırmanın Sınırlılıkları (Research Limitations)

Araştırma aşağıda belirtilen durumlarla sınırlandırılmıştır;

- Empatik Eğilim Ölçeği öğrencilere tek tek sınıflara girilerek bir ders saatinde uygulanmıştır. Bu nedenle uygulama öncesi "empati" kavramıyla ilgili sadece genel bilgi verilmiştir.
- 9. sınıf öğrencileri, henüz herhangi bir alanda öğrenim görmediklerinden dolayı bu öğrencilere ait araştırmadan elde edilen sonuçların bölümlere göre karşılaştırılması yapılamamıştır.

5. BULGULAR (RESULTS)

Birinci araştırma neticesinde "kız öğrencilerin empatik eğilim düzeyi erkeklerinkinden daha yüksektir" hipotezi doğrulanmıştır. ($p < 0.05$) Öğrencilerin empatik eğilim ölçeğinden aldıkları puanları ile cinsiyetleri arasındaki ilişkiler ilişkisiz t-testi ile analiz edilmiş ve Tablo 1'de verilmiştir.

Tablo 1. Empatik eğilim puanlarının cinsiyetlere göre ilişkisi
(Table 1. Relationship of empathic tendency scores and gender)

Cinsiyet	N	\bar{X}	S	sd	t	P
Kız	64	149, 4844	14, 90605	120	3, 467	,000
Erkek	58	138, 8966	18, 75670			

Öğrencilerin empatik eğilim ölçeğinden almış oldukları puanlar, onların cinsiyetlerine göre anlamlı bir şekilde farklılaşmaktadır [$t_{(120)} = 3,467$, $p < ,05$]. Empatik eğilim düzeylerinin ortalamalarına bakıldığında, kız öğrenci puanlarının ortalaması $\bar{X} = 149,48$ iken erkek öğrenci puanlarının ortalaması $\bar{X} = 138,76$ 'dir. Ortalamalarda da görüldüğü gibi kız öğrencilerin empatik eğilim düzeyleri erkek öğrencilerinkinden daha yüksektir.

Bazı araştırma sonuçları da bu bulguyu desteklemektedir. Alver (2005)'in Atatürk Üniversitesi Kazım Karabekir Eğitim Bilimleri Bölümü Rehberlik ve Psikolojik Danışmanlık Anabilim Dalı'nda öğrenim gören öğrenciler üzerinde yaptığı araştırmada da kız öğrencilerin empatik beceri puan ortalamalarının, kızlar lehine erkek öğrencilerinkinden anlamlı bir biçimde farklılaştıkları görülmüştür. Zira ergenlik döneminde kızlar arkadaşlarını, erkeklerden daha çok sevmekte ve sırlarını arkadaşlarına erkeklere göre daha çok açmaktadırlar. Ayrıca kızların arkadaşlıkları erkeklerinkine oranla daha kısa sürede gelişmektedir (Hortaçsu, 2003).

- "Sosyal bölümü öğrencilerinin empatik eğilim düzeyi diğer bölümlerde öğrenim gören öğrencilerin içinde en yüksektir." ve "Fen bölümü öğrencilerinin empatik eğilim düzeyi diğer bölümlerde öğrenim gören öğrencilerin içinde en düşüktür." hipotezleri doğrulanmamıştır. Öğrencilerin empatik eğilim

düzeylelerinin buldukları alanlarla ilişkiğine dair ANOVA sonuçları Tablo 2’de gösterilmiştir.

Tablo 2. Empatik eğilim düzeylerinin alanlarla ilişkisi
(Table 2. Relationship of tendency scores and department)

Varyansın Kaynağı	Kareler Toplamı	Sd	Kareler Ortalaması	F	P
Gruplar Arası	51, 050	2	25, 525	,090	,914
Gruplar İçi	19833,936	70	283, 342		
Toplam	19884, 986	72			

Analiz sonuçlarına göre öğrencilerin empatik eğilim puanları, buldukları alanlara göre anlamlı bir farklılık göstermemektedir. $F_{(2, 70)} = 0,090$ $p > ,05$].

Bu durum, 9. sınıfın sonunda alan seçimi yapan öğrencilerin bu seçimlerini kendi kişilik özelliklerini göz ardı ederek bilinçsiz bir şekilde yapmış olmalarıyla açıklanabilir. Çünkü yüksek empati yeteneğine sahip olan bireyler insanlarla birebir iletişim kurulan mesleklerde daha başarılı olurlar.

- “Akademik başarısı yüksek olan öğrencilerin empatik eğilim düzeyi diğer öğrencilerinkinden daha yüksektir” hipotezi doğrulanmış ve buna ilişkin sonuç Tablo 3’te gösterilmiştir.

Tablo 3. Akademik başarı puanları ile empatik eğilim düzeyleri arasındaki ilişki
(Table 3. Relationship of empathic tendency scores and academic achievement scores)

		Akademik Başarı	Empatik Eğilim
Akademik Başarı		--	.390*
	N	122	
Empatik Eğilim		.390*	--
	N	122	

Lise 1, 2 ve 3. sınıflardaki öğrencilerin akademik başarı puanları ile empatik eğilimleri ölçeğinden elde ettikleri empatik eğilim puanları arasındaki ilişkilere, Pearson Momentler Çarpımı Korelasyon Katsayısı ile bakılmıştır. Analiz sonucunda iki değişken arasında, pozitif yönde ve orta düzeyde ($r = 0,390$) bir ilişki bulunmuştur. Bulunan bu ilişki 0.05 düzeyinde istatistiksel olarak manidar bulunmuştur. Bu verilere bakılarak öğrencilerin akademik başarıları ile empatik eğilimleri arasında orta düzeyde bir ilişki bulunduğu ve akademik başarı puanları yüksek olan öğrencilerin, düşük olan öğrencilere oranla empatik eğilimlerinin daha yüksek olduğu söylenebilir.

Lerner (1958)’in görüşleri de “yüksek empati yeteneğine sahip olan öğrencilerin akademik yönden başarılı olması” bulgusunu desteklemektedir. Lerner’e göre, empati yeteneğine sahip olan kişiler yeni durumlara kolayca uyabilen, değişebilen, kendilerini başka yerlerde kolaylıkla görebilen kişilerdir (Kağıtçıbaşı, 1998: 309).

Araştırmadan önce hipotezler bölümünde söz edilmeyen ancak araştırma sırasında merak uyandıran bazı olası ilişkiler de test edilmiştir. Bunlar;

- "Öğrencilerin empatik eğilim düzeyleri ile buldukları sınıf düzeyleri arasında anlamlı bir ilişki var mıdır?" sorusunun cevabına ilişkin sonuçlar Tablo 4 ve Tablo 5'te verilmiştir.

Tablo 4. Empatik eğilim puanlarının sınıf düzeylerine göre standart sapma ve ortalamaları
(Table 4. Relationship of emphatic tendency scores and grades)

Sınıf Düzeyi	N	\bar{X}	S
9. Sınıf	48	141,3333	18,09236
10. Sınıf	37	145,4865	18,98189
11. Sınıf	37	147,4595	15,15218

Yukarıda Tablo 4'te de görüldüğü gibi öğrencilerin 48'i 9.sınıf, 37'si 10.sınıf ve 37'si 11. sınıfta yer almaktadır. Ayrıca standart sapmalara bakıldığında 11. sınıf öğrencilerin empatik eğilim puanları diğer sınıflardaki öğrencilerin empatik eğilim puanlarına göre daha homojen (benzeşik) olduğu görülmektedir.

Öğrencilerin empatik eğilim puanlarının, sınıf düzeylerine göre anlamlı bir şekilde farklılaşp farklılaşmadığı konusunda yapılan analize ilişkin ANOVA sonuçları aşağıda gösterilmiştir:

Tablo 5. Empatik eğilim puanlarının gruplara göre ilişkisi
(Table 5. Relationship of emphatic tendency scores and group)

Varyansın Kaynağı	Kareler Toplamı	Sd	Kareler Ortalaması	F	p
Gruplar Arası	841,106	2	420,553	1,367	,259
Gruplar İçi	36621,099	119	307,740		
Toplam	37462,205	121			

Analiz sonuçlarına göre, öğrencilerin empatik eğilim düzeyleri buldukları sınıf düzeylerine göre anlamlı bir farklılık göstermemektedir [$F_{(2, 119)} = 1,367 p >,05$]. Başka bir deyişle öğrencilerin empatik eğilim düzeyleri üzerinde sınıf düzeylerinin herhangi bir etkisi yoktur.

- "Öğrencilerin, akademik başarı not ortalamaları ile cinsiyetleri arasında anlamlı bir ilişki var mıdır?" sorusuna cevap bulmak için öğrencilerin akademik başarı not ortalamaları ile cinsiyetleri arasındaki ilişkiler ilişkisiz t-testi ile analiz edilmiş ve buna ilişkin sonuçlar Tablo 6'da verilmiştir.

Tablo 6. Akademik başarı puanlarının cinsiyetlere göre ilişkisi
(Table 6. Relationship of emphatic tendency scores and gender)

Cinsiyetleri	N	\bar{X}	S	sd	T	P
Kız	64	3,5417	,70505	120	1,667	,098
Erkek	58	3,3162	,78889			

Öğrencilerin akademik başarı not ortalamaları, onların cinsiyetlerine göre anlamlı bir şekilde farklılaşmamaktadır [$t_{(120)} = 1,667, p >,05$]. Bu ise kız ve erkek öğrenci akademik başarı not ortalamalarının benzer olduğunu gösterir. Ancak öğrenci not

ortalamalarına bakıldığında, kız öğrenci puanlarının ortalaması $\bar{X} = 3,54$ iken erkek öğrencilerininki, $\bar{X} = 3,32$ 'dir. Ortalamalarda da görüldüğü gibi kız öğrencilerin akademik başarı not ortalamaları görece erkek öğrencilerinkinden daha yüksektir. Ancak bu istatistiksel olarak anlamlı değildir.

- "Öğrencilerin empatik eğilim ölçeğinden almış oldukları puanlar, onların yaşlarına göre anlamlı bir farklılık göstermekte midir?" sorusuna cevap bulmak için öğrencilerin, empatik eğilim ölçeğinden aldıkları puanların onların yaşlarına göre anlamlı bir şekilde farklılaşıp farklılaşmadığına ilişkin Kruskal Wallis H testi çıktıları Tablo 7'de gösterilmiştir.

Tablo 7. Empatik eğilim puanlarının yaşla ilişkisi
(Table 7. Relationship of empathic tendency scores and age)

Yaş Düzeyleri	N	Sıra Ortalama	Sd	X2	P
15 yaş	48	59,81	2	,047	,977
16 yaş	47	58,38			
17 yaş	22	58,55			

Öğrencilerin empatik eğilimleri ile yaşları arasında anlamlı bir ilişkinin olmadığı görülmüştür [$\chi^2 (2) = 0,047, p > ,05$]. Araştırmanın yapıldığı yaş grubunda empatik eğilimin benzer çıkması, empatik eğilimin belirli bir yaş grubunda gelişmediği biçiminde yorumlanabilir.

6. SONUÇ (CONCLUSION)

Puanlara göre empatik eğilim düzeylerine karşılık gelen puanlar Tablo 8'de gösterilmiştir.

Tablo 8. Empatik eğilim ölçeği puanlarına karşılık gelen empatik eğilim düzeyleri

(Table 8. Empathic tendency scores and level)

Empatik Eğilim Ölçeği Puanları	Empatik Eğilim Düzeyleri
45- 60	Çok Düşük Empati
60- 120	Düşük Empati
120- 150	Orta Seviyede Empati
150- 200	Yüksek Empati
200- 225	Çok Yüksek Empati

Yenikent Lisesi öğrencilerinin empatik eğilim düzeyi ortalamalarına bakıldığında 122 öğrencinin puan ortalaması $\bar{X} = 144,1905$ 'dir. Bu nedenle Yenikent Lisesi öğrencilerinin ortalama empatik eğilim düzeylerinin orta seviyede olduğu söylenebilir.

Yapılan araştırmalarda empatik eğilim düzeyi yüksek olan bireylerin iş, evlilik gibi hayatın birçok alanında başarılı oldukları ortaya çıkmıştır. Bu araştırma sonucunda da Yenikent Lisesi öğrencilerinin akademik başarıları ile empatik eğilimleri arasında orta düzeyde bir ilişki bulunduğu ortaya çıkmıştır. Başka bir deyişle akademik başarı puanları yüksek olan öğrencilerin, düşük olan öğrencilere oranla empatik eğilim düzeyleri daha yüksektir. Bu durum empati becerisinin hayatın önemli bir alanı olan okul başarısı için de

önemli olduğunu göstermektedir. Araştırma sonucunda ortaya çıkan diğer önemli veri, kız öğrencilerin empatik eğilim düzeyinin erkek öğrencilerinkinden daha yüksek olmasıdır. Bu durum, kız öğrencilerin empatik eğilim açısından yüksek seviyede olunması gereken işlerde daha başarılı olacağı biçiminde yorumlanabilir. Empatik eğilim düzeyinin yüksek olduğu bir toplumda insanların birbirlerini daha iyi tanıdığı ve daha kaliteli bir toplum seçeneğine kavuşulabilir. Bu noktada milli eğitim sistemi ve medya yoluyla empatik eğilim düzeyini artırıcı ders ve yayınlara yer verilmelidir. Bu çalışma bulgularına dayanılarak aşağıdaki önerilerde bulunabilir:

- Öğrencilerin empatik eğilim düzeylerini geliştirmeye ilişkin etkinliklere sadece rehberlik dersinde yer verilmektedir. Bu tür etkinliklerin tarih, felsefe, psikoloji, sosyoloji gibi ders programlarında sürece bütünleşmiş biçimde yer alması sağlanabilir.
- Okullarımızda öğrencilerin empatik eğilim düzeylerini belirlemeye yönelik çalışmalar yapılmalı ve empati öğretimi erken yaşlarda başlamalıdır.
- Rehberlik programında da, öğrencilerin empatik eğilim düzeylerini geliştirmeye ilişkin etkinliklere daha fazla yer verilmelidir.
- Okullarda rehberlik dersinin amacına uygun ve verimli bir şekilde yapılması için gereken önlemler alınmalıdır.

KAYNAKLAR (REFERANCES)

1. Alver, B., (2005). "Psikolojik Danışma ve Rehberlik Eğitimi Alan Öğrencilerin Empatik Beceri ve Karar Verme Stratejilerinin Çeşitli Değişkenlere Göre İncelenmesi", Muğla Üniversitesi SBE Dergisi, 14.
2. Bash, M.F., (1983). Empathic understanding: A review of the concept and some theoretical considerations, J Am Psychoanal Association, 31,101-126.
3. Barrett-Lennard and G. T., (1993). The phases and focus of empathy, British Journal of Medical Psychology, 66(1), 3-14.
4. Cevizci, A., (1997). Felsefe Sözlüğü, Ekin Yayınları, Ankara.
5. Cüceloğlu, D., (1993). İnsan ve Davranışı, Remzi Kitabevi: İstanbul.
6. Cüceloğlu, D., (2000). İyi Düşün Doğru Karar Ver, Sistem Yayıncılık: İstanbul.
7. Davis, C.M., (2005). "Empati Nedir, Empati Öğretilir mi?" (Çev: Sezer, Ö. Ve Damar, S.), İnönü Üniversitesi Eğitim Bil. Fak. Dergisi, 6 (9).77- 88.
8. Deniz K., (2007). İlköğretim İkinci Kademe Konuşma ve Dinleme Yoluyla Öğrencileri İkna Üzerine Bir Araştırma, Yayınlanmamış Doktora Tezi. Gazi Üniversitesi. Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Türkçe Eğitimi Bölümü.
9. Dökmen, Ü., (1988). "Empatitin Yeni Bir Modele Dayanılarak Ölçülmesi ve Psikodrama ile Geliştirilmesi", Ankara Üniversitesi Eğitim Bil. Fak. Dergisi, 21, 1-2, 155-190.
10. Erden, M. ve Akman, Y., (2000). Eğitim Psikolojisi, Arkadaş Yayınevi: Ankara.
11. Findlay, C.L., Girardi A. and Coplan R.J., (2006). Links Between Empathy, Social Behaviour and Social Understanding in Early Childhood, Early Childhood Research Quarterly, Volume: 21:347-359
12. Goleman, D., (1998). Duygusal Zekâ (Çev: Yüksel B.S.), Varlık Yayınları: İstanbul.

13. Hortaçsu, N., (2003). İnsan İlişkileri, İmge Kitabevi: Ankara.
14. Hortaçsu, N., (2003), Çocuklukta İlişkiler, İmge Kitabevi: Ankara.
15. Kağıtçıbaşı, Ç., (1998), İnsan ve İnsanlar, Evrim Basım:İstanbul.
16. Mete, S. ve Gerçek, E., (2005). "PDÖ Ynetimiyle Eğitim Gören Hemşirelik Öğrencilerinin Empatik Eğilim ve Becerilerinin İncelenmesi", Cumhuriyet Üniversitesi Hemşirelik Yüksekokulu Dergisi, 9(2), 11- 17.
17. Roberts, W. and Strayer, J., (1996). Empathy, emotional expressiveness and prosocial behavior, Child Development. 67, 449- 470.
18. Rogers, C.R., (1983). Empatik olmak değeri anlaşılmamış bir varoluş şeklidir. Çev. Akkoyun, F., Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi Dergisi, 16, 103-124.